

Inhoud

Inleiding	7
1 Hoe een bezoek aan Sevilla alles op zijn kop zet	11
2 Een studieschuld is de beste schuld die je maar kunt hebben	19
3 Net afgestudeerd, rijk en overmoedig	39
4 Dertig, vrijgezel en klem	57
5 Een kinderwens (die verrekte veel geld kost)	79
6 Het plan: dik dertigduizend euro in twee jaar	95
7 De onverwachte voordelen van het aflossen van je studieschuld	109
8 Hoe een studieschuld ongelijkheid in de hand werkt	131
Epiloog	147
Lees-, kijk- en luistertips	151
Dankwoord	155

Inleiding

Het verhaal in dit boek begon toen ik als tiener overal hoorde dat een studieschuld de beste schuld was die je kunt hebben. Een relatief lage rente, gunstige voorwaarden, en misschien krijg je nog een deel kwijtgescholden ook. Het verhaal eindigt twintig jaar later, als ik mijn studieschuld tot de laatste cent heb afbetaald. In de jaren ertussen ging ik van zorgeloos lenen, kop in het zand, schaamte, gepieker en het gevoel doorlopend klem te zitten langzamerhand naar acceptatie, openheid en vastberadenheid.

In dit boek neem ik je mee in mijn zoektocht. Ik laat je zien hoe mijn studieschuld ontstond en waarom ik besloot om hem zo snel mogelijk af te lossen, terwijl langzaam aflossen in Nederland de norm lijkt. ‘Los langzaam af en bewaar je geld voor noodgevallen,’ luidt het advies dan. Of: ‘Betaal zo langzaam mogelijk terug zodat je profiteert van de inflatie.’ Klinkt aannemelijk, dacht ik jarenlang. Maar naarmate ik ouder werd en de mentale last van mijn studieschuld steeds zwaarder begon te voelen, besepte ik dat deze adviezen vaak slechts trucs zijn om jezelf rijker te rekenen dan je bent. Het was tijd voor een andere strategie.

Vooropgesteld: ik zeg niet dat mijn strategie de beste strategie is. Ik denk ook niet dat vrijwillig extra snel aflossen voor iedereen de beste oplossing is. Voor sommige mensen is het überhaupt geen optie, simpelweg omdat er onvoldoende geld binnenkomt. En ik weet ook dat er mensen zijn die geenszins onder hun studieschuld gebukt

gaan, die er geen nacht wakker van liggen en die er nooit over piekeren. En ik snap best dat zij andere keuzes maken dan ik. Sterker nog, ik moedig ze aan hun eigen keuzes te maken. Hoe je met geld omgaat is zo persoonlijk, wat voor de een goed werkt zal voor een ander juist helemaal niet werken. Ik geloof niet in simpele trucs of in eenvoudige stappenplannen die voor iedereen resultaat opleveren. En ik denk dat het enorm waardevol is om uit te zoeken wat voor jou goed werkt. Om te experimenteren, de tijd te nemen om te twijfelen, om fouten te maken, om nieuwe dingen te leren, om kritisch te zijn en om zo langzamerhand een financieel plan te bouwen dat goed bij je leven en je wensen past.

Wat ik wél wil zeggen, is dat extra snel aflossen veel aantrekkelijker is dan menigeen denkt. Ik denk dat het voor veel mensen wel degelijk een goede optie is en dat het zonde is dat je er in Nederland zo weinig over hoort. Ik wil mijn verhaal delen en laten zien dat er meer opties zijn dan je wellicht in de gaten hebt. Ik wil vertellen hoe schaamte, gepieker en schuldgevoel je in de weg kunnen zitten, en hoe versneld aflossen daar iets aan kan doen. Ik wil laten zien dat het enorm kan lonen om met die studieschuld aan de slag te gaan. Dat het bovendien leuker is dan je denkt. Dat je jezelf onderweg duizend keer tegenkomt, en dat dat een bijzonder waardevol proces kan zijn waarin je jezelf steeds beter leert kennen en waarbij je steeds meer gaat waarderen wat je hebt. Dat het versneld aflossen een mooie en betekenisvolle zoektocht kan zijn. Ik wil aan iedereen die wél behoorlijk van zijn studieschuld baalt, vertellen dat je die studieschuld kunt veranderen van iets naars naar iets moois. En dat mooie wacht niet pas op je op het moment dat je je allerlaatste aflossing aan DUO doet.

Het mooie is al te vinden zodra je zelf de regie neemt. Zelf kiezen welke aflosstrategie bij je past, of het nu supersnel is of iets langzamer, geeft rust en kracht.

Ik ben ervan overtuigd dat zo snel mogelijk aflossen veel zinvoller is dan veel mensen denken. En dat komt doordat het aflossen van je studieschuld veel meer is dan een simpele rekensom. Het gaat over gedrag. Over psychologie. Over karaktereigenschappen, valkuilen en vaardigheden. Mensen zijn geen robots maar irrationele wezens die geregeld onlogische beslissingen nemen. Die lang niet altijd doen wat ze zeggen of willen. Dat vergeten we nogal eens als het om geld gaat. Maar als je dat niet vergeet, als je rekening houdt met je karakter, als je jezelf toestaat om van alles uit te proberen en om fouten te maken, gebeuren er vaak mooie dingen. Ik hoop dat dit boek je aanzet om je eigen financiële pad te kiezen.

Hoe een bezoek aan Sevilla alles op zijn kop zet

Traag wandel ik door de smalle straten in de binnenstad van Sevilla. Het is half december en warm genoeg om zonder jas rond te dwalen. Ik voel me lekker. Ik ben vrijgezel en ik ben zwanger. De misselijkheid begint te verdwijnen, net op tijd voor deze vakantie. Voor het eerst in weken voel ik me energiek.

De sfeer in de Spaanse stad past bij mijn gemoed. Hoopvol. Dromerig. Zonnig. Ik word er een beetje mijmerend en melancholisch van, zoals dat gaat als je op reis bent. Overal mensen, soms relaxed alleen, net als ik, en soms samen, gezellig pratend in het park. Niemand heeft haast. Of nee, dat zal niet waar zijn. Ik heb zélf geen haast, dat is het. Bijna een maand ben ik hier al, op bezoek bij een vriendin. Een maand waarin ik niets hoeft, geen enkele verplichting heb.

Overal zie ik mooie dingen. Een rommelig muziekwinkelje met platen, garagepunk ook nog. Een meubelwinkel met houten kastjes en tafeltjes, te groot om mee naar Nederland te slepen, en op de eerste etage, helemaal achteraan in een hoek, een neongroene lamp in de vorm van een palmboom. Het koffietentje waar ik ontbijt verkoopt agenda's en feministische kinderboeken. Zelfs het souvenirwinkelje bij de kathedraal verkoopt behalve zoi ook prachtige, kleurrijke posters van flamencodansers.

Vroeger had ik ongetwijfeld van alles gekocht. Alsof ik het kon vangen, dat fijne relaxte vakantiegevoel, dat gevoel

van vrijheid, door dingen mee naar huis te nemen. Boeken, tassen, koffiemokken, etuis, zodra ik iets moois zag, wilde ik het hebben ook. En zolang ik nog niet maximaal rood stond, maakte ik me om de prijs nauwelijks druk. Ach ja, geld. Zo belangrijk was dat ook weer niet.

Maar nu, hier in Sevilla in december 2018, voelt het anders. Ik wil ze nog steeds best graag hebben, al die platen, boeken en posters, maar ik beseft dat er iets anders is wat ik nog liever heb: ik wil van mijn studieschuld af. Die gedachte verrast me, en vooral ook de rust en de vastberadenheid die ik ervaar. Maar de laatste tijd begint er iets te veranderen: ik beseft dat ik er iets aan kan doen, aan die studieschuld en aan de stress die ik ervaar. En dat maakt dat ik me sterk en optimistisch voel.

Terwijl ik van etalage naar etalage slenter, denk ik terug aan mijn studententijd. Een studieschuld is de beste lening die je maar kunt hebben, hoorde ik destijds overal. En ik geloofde het maar al te graag. Ik kreeg een basisbeurs. Ik had vele bijbaantjes, als afwasser, als overblijffuf, als beveiligiger. En daarnaast leende ik nog wat extra, want ik wilde ook af en toe op reis. Over de gevolgen van die lening voor later dacht ik niet na. Straks, als ik eenmaal een baan had, kwam dat vast vanzelf wel goed.

En zo voelde het ook, die eerste jaren na mijn afstuderen. Ik vond in 2007 een baan als journalist, eerst tijdelijk en later met een vast contract. Ineens had ik geld. En dan had ik ook nog een partner met wie ik ging samenwonen. Twee salarissen en een relatief lage huur, en al snel volgde een koophuis met een hypotheek. Alles kon, eindelijk kon ik een volwassen leven leiden.

Toegegeven, mijn studieschuld was enorm, maar ik probeerde daar zo min mogelijk aan te denken. En ik kon het

minimumbedrag dat ik maandelijks moest aflossen prima missen. Sterker nog, ik maakte in die tijd de meeste maanden vijfhonderd euro naar DUO over, ruim het dubbele van wat moest. Zo schoot het best lekker op. Bovendien had mijn vriend geen studieschuld, zouden onze salarissen alleen maar stijgen en was ons koophuis natuurlijk een goede investering. We hadden het financieel aardig voor elkaar.

In het najaar van 2012, ruim vier jaar nadat we bij de notaris onze handtekeningen hadden gezet voor de aankoop van het huis, knalde de relatie uit elkaar. Het was beter zo. We maakten elkaar ongelukkig. Maar hoe welkom de breuk ook was, financieel was het een chaos. Op het dieptepunt van de economische crisis verkocht ik mijn helft van de woning aan mijn ex. Niks goede investering. Een restschuld van achtduizend euro, dat leverde het huis me op. Achtduizend euro die ik niet had, en dus zat ik plotse-ling naast mijn studieschuld bij DUO ook nog vast aan een persoonlijke lening bij ABN AMRO met maar liefst zo'n tien procent rente. Bovendien, opnieuw een koophuis zat er voor mij alleen niet in, en voor een sociale huurwoning verdiende ik te veel. Huren in de vrije sector dus, er zat niks anders op.

Ik zat klem, kortom. Dat gevoel had ik in de jaren na die relatiebreuk in 2012 voortdurend. Niet dat ik het slecht had. Ik had een vaste baan en ik woonde in een prachtig appartement in de binnenstad van Groningen. Het was alleen wel een appartement in de vrije sector en dus ging er elke maand een flink deel van mijn salaris op aan huur. En dat gaf me het gevoel dat ik geen opties had. Ontslag nemen kon ik niet zomaar, ik had niets achter de hand. Sparen om ooit nog eens een huis te kopen lukte evenmin.

Ik kon niets opbouwen, en hoe ouder ik werd, hoe meer stress dat me gaf.

Tegelijkertijd vond ik het onverwachts heerlijk om vrijgezel te zijn. Ik bleek veel beter in mijn vel te zitten als ik geen relatie had. Voelde me vrijer en meer mezelf. Maar goed, ik had natuurlijk wel twee leningen om af te lossen. Eerst maar de lening met de hoge rente, besloot ik. Het aflossen bij DUO zette ik tijdelijk helemaal stil. Door die tactiek kon ik zelfs nog op vakantie. Ik zou zo nog jaren en jaren aan mijn studieschuld vastzitten, dat wist ik natuurlijk wel, maar zo hield ik tenminste nog geld over om een leuk leven te hebben. Bovendien nam ik mezelf voor om me over geld niet druk te maken. Zo belangrijk was een gevulde bankrekening toch niet, het leven draaide om heel andere dingen. Ook zonder geld kon ik gelukkig zijn.

Dat zinnetje blijft door mijn hoofd spoken, hier in de straten van Sevilla. Ik heb geen geld nodig om gelukkig te zijn. Al jaren roep ik dat. En ik roep het niet alleen, ik ben er ook van overtuigd dat het klopt. Ik verlang niet naar een nieuwe auto of garderobe. Nee, ik hou van puzzelen, van games, van toffe mensen ontmoeten en van de wereld zien. Als ik denk aan mijn droomhuis, denk ik niet aan luxe keukens, maar aan een tuin met klapprozen. En de reizen die ik maak kosten geld, zeker, maar ik slaap net zo lief op het strand als in een luxe hotel. Nee, geld is voor mij echt niet zo belangrijk.

En toch zit het me niet lekker. Er klopt iets niet.

En hier, terwijl ik loop te mijmeren in de Spaanse zon, realiseer ik me wat me dwarszit. Ik houd mezelf voor de gek. Het klopt op zich wel, dat ik ook met weinig geld een leuk leven kan hebben. Alleen misbruik ik dat argument om mijn studieschuld te negeren. Ik gebruik het als excuus

om mijn financiële situatie niet onder ogen te hoeven komen. Ongemerkt heb ik mezelf erbij neergelegd dat ik een financiële mislukking ben, dat ik mijn studieschuld hoe dan ook nog in geen duizend jaar afgelost krijg, dat een koophuis er voor mij niet meer in zit, en dat ik mijn salaris dus net zo goed elke maand helemaal kan opmaken.

En daar zit iets scheef, concludeer ik. Ik doe vaak alsof die studieschuld mij niet raakt, alsof ik flierefluitend door het leven ga, maar dat klopt allang niet meer. Hoe ouder ik word, hoe meer die studieschuld voelt als een blok aan mijn been. Een nieuwe gedachte komt in me op: misschien hoef ik niet voor altijd die financiële mislukking te blijven. Misschien valt er voor mij wel degelijk iets te winnen door eindelijk in mijn financiën te duiken. Niet zodat ik dan wel een nieuwe auto kan kopen, maar omdat het me rust geeft.

Dat nieuwe inzicht verandert hoe ik kijk naar al die mooie spullen in de etalages in Sevilla. Allemaal dingen die ik op zich best graag wil kopen. Maar ik besef: het gaat me niet zozeer om die dingen zelf, nee, het gaat me om het gevoel dat ze me geven. Hier in Sevilla staan de spullen symbool voor al het moois dat ik hier ervaar. Ik zie er avontuur in, en vriendschap en verbondenheid. Maar ik realiseer me dat de magie zal verdwijnen als ik ze meesleep naar Nederland. Dan zijn het weer gewoon spullen.

Er komt een herinnering bij me op. Ik stond als achttienjarige, net op kamers, op de interieurafdeling van de v&d. Kussentjes, houten bankjes, koffiemokken, kaarsen, ik wilde het allemaal hebben. Minstens eens per week kwam ik daar en meestal kocht ik wel iets. Ik wilde een gezellige studentenkamer. Logisch toch, dacht ik toen, dat wil iedereen. Maar dat was het niet. Het ging niet alleen

om gezelligheid. Als ik nu terugblik, zie ik dat ik toen eenzaam was. En hoeveel koffiemokken en kussentjes ik ook zou kopen, die eenzaamheid zou er niet door verdwijnen.

Avontuur, vriendschap en verbondenheid, blijkbaar heb ik daar behoefte aan. Waarom vind ik het eigenlijk zo fijn hier in Sevilla? Het is de vrijheid die ik hier ervaar. Het wandelen door de stad, zonder plan of doel. De avonden met mijn vriendin op het dakterras van haar huis. De zon op mijn gezicht. Stuk voor stuk geen dingen die geld kosten, of in elk geval niet veel. En als juist déze dingen zo fijn voelen, waarom denk ik dan dat ik het meeste uit mijn leven haal door mijn geld elke maand helemaal op te maken? Ik dwing mezelf eerlijker te zijn. Weliswaar hoef ik niet rijk te zijn om me blij te voelen, maar mijn schulden zorgen er wel degelijk voor dat ik me vaak ellendig voel. Moedeloos. Die studieschuld ontnemt me een deel van mijn vrijheid. Die studieschuld beperkt mijn mogelijkheden om iets op te bouwen.

Wil ik echt nog jaren het gevoel hebben dat ik klem zit? Wil ik mijn studieschuld zo langzaam als het maar kan aflossen? Oftewel, wil ik blijven aflossen tot ik bloody acht-enveertig jaar oud ben? Dat ik dus bijna tot mijn vijftigste vastzit aan een schuld die ik als student ben aangegaan? Zou ik niet veel meer genieten van een andere strategie?

Ik denk aan het kind in mijn buik en aan de tientallen bezoeken aan een fertiliteitskliniek in Wolvega die ik nodig had om zwanger te raken. In januari 2017 was ik er voor het eerst binnengestapt, nu bijna twee jaar geleden. De behandelingen bleken grotendeels door mijn zorgverzekering te worden vergoed, maar een deel moest ik zelf betalen. Zo'n drieduizend euro om mee te beginnen. Geld dat ik niet had, want ik maakte mijn salaris immers elke

maand helemaal op. Een potje voor noodgevallen had ik ook al niet. Ik kon duizend euro rood staan, dat was mijn oplossing voor als de wasmachine kapot zou gaan.

Het duurde wel even voordat ik zwanger was. Die eerste drieduizend euro bleek dan ook niet voldoende. Het mooie daarvan was dat het mij ruimschoots de kans gaf om beter te worden in zuinig leven. Budgetteren. Even geen vakanties. En zowaar, tot mijn eigen verbazing was het me gelukt om in een maand of drie een paar duizend euro bij elkaar te sparen. Huh? Van mijn salaris, in mijn uppie, in mijn dure huurappartement? Kon dat zo snel? Ja, blijkbaar kon dat. Wat me met mijn enorme studieschuld alsmaar niet lukte, lukte me deze keer wel.

Nu is het december 2018 en struin ik door Sevilla. Vijftien weken zwanger en dolblij dat het is gelukt. Drie dingen neem ik uiteindelijk uit de Spaanse stad mee naar huis. Ik koop een agenda, die moest ik toch nog. Ik koop een Spaans prentenboek voor peuters. En tot slot koop ik de neongroene lamp, die ene in de vorm van een palmboom, daar helemaal achteraan op de eerste etage van die mooie woonwinkel. De rest laat ik liggen. Het voelt symbolisch, iets voor mijn kind en iets voor mij. Die lamp is het laatste, neem ik mezelf voor. Ik neem een beslissing: ik ga 'm aflossen, die studieschuld. Vanaf 1 januari 2019, zo snel als ik kan. Ik wil vrij zijn.